

OBSAH

Úvodem (J. Knapík, M. Franc) 9

Vymezení tématu výzkumu 9

Metodologická poznámka 15

Stav výzkumu 16

O použitých pramenech a literatuře 25

I. POD DOHLEDEM STRANY A RODIČŮ 29

1. Obrazy dětství a mládí v zrcadle společnosti 31

(J. Knapík, M. Franc)

2. Mladá generace v náručí strany, vlády a propagandy 49

(J. Knapík, M. Franc)

Institucionální zázemí politik dětí a mládeže 49

Tzv. práce s dětmi na veřejnosti 67

Specifická zařízení pro tzv. práci s dětmi 90

3. Postavení dítěte a dospívajícího v rodině a výchovné styly 102

(M. Franc, J. Knapík)

Rodina a socialistická společnost 102

Nejprve musíme vychovat rodiče 104

Rodina jako základ společnosti 111

Jak to bylo doopravdy? 114

II. SVĚT DĚTÍ A MLÁDEŽE 129

4. Hmotná kultura dětí a mládeže (M. Franc) 131

Dětské pokoje a hřiště aneb Děti a prostor 132

Hračky a sportovní náčiní 143

Exkurz 1: Dětské sbírky (J. Knapík) 159

Stravování školních dětí 165

Odívání, móda a péče o tělo 180

5. Mezi hrou, zálibami a médii (J. Knapík, M. Franc, M. Štoll) 199

Televizní a rozhlasové vysílání pro děti a mládež (M. Štoll) 199

Časopisy pro děti a mládež (J. Knapík) 229

Jak ale udělat program zábavnější a atraktivnější 214

Exkurz 2: *Populárně naučná literatura pro děti (J. Knapík)* 247
Sport (M. Franc) 253

Exkurz 3: *Hurtovnice neboli minikáry (J. Knapík)* 261
Cirkusy a poutě (M. Franc) 265

6. Český film o dětech a pro děti 268

Český hraný film pro děti a mládež (P. Bednařík) 269

Exkurz 4: *Školní film a televizní vysílání pro školy (L. Česálková)* 306
Filmová kultura a mladá generace (P. Skopal) 312

III. PIONÝRSKÝ ŠÁTEK A MODRÉ KOŠILE 327

7. Československý svaz mládeže a další organizace 329

Pionýr a Junák (J. Knapík) 329

Junák spoutaný rudým šátkem (1948–1950) 329

„Druhá směna“? (1951–1967) 340

Zmařené šance (1968–1970) 361

Svazáci a ti druzí (M. Franc) 379

Údajně nestranický Svaz české mládeže (1945–1948) 379

Po vzoru sovětského Komsomolu vpřed (1948–1960) 380

Za správné trávení volného času (1961–1967) 384

Od plurality zpátky k monopolnímu molochu (1968–1970) 389

8. Mimoškolní výchova: jak žít a uplatnit se v socialistické společnosti (J. Knapík) 401

Proměny poúnorového školství, školy a vzdělávání 401

Koncepce mimoškolní výchovy dětí 410

Formy mimoškolní výchovy 423

Síť zařízení mimoškolní výchovy 435

9. Děti na letních prázdninách (J. Knapík) 447

Letní zotavovny a tábory pro děti 447

Bez tábora, ale pod dohledem

(Organizovaný program pro děti v době prázdnin) 468

Zahraniční zotavovací péče 475

10. Učňovská mládež (M. Franc) 490

Lánská akce aneb Hornický učeň a kdo je víc 493

Státní pracovní zálohy nastupují 499

Život na „intru“ 507

Opora režimu nebo potenciální kriminálníci? 509

Exkurz 5: *Nová společnost – nová láska? Partnerství a sexualita v osvětových knihách pro mládež (Christiane Brenner)* 513

IV. „DĚCÁK A PASTÁK“ 523

11. Sociální péče a ochrana dětí a mládeže 525

(J. Rákosník, J. Knapík)

Exkurz 6: *Korejské děti v ČSR (1952–1959) (J. Knapík)* 548

12. Dětské domovy: stát v roli náhradní rodinné péče 553

(F. Henschel, J. Knapík, M. Franc)

Náhradní rodinná péče optikou legislativy

(F. Henschel, J. Knapík) 553

Rozvoj sítě dětských domovů

(F. Henschel, J. Knapík, M. Franc) 557

Výchova a poměry v dětských domovech

(F. Henschel, J. Knapík) 561

Projekt „SOS dětských vesniček“

(F. Henschel, J. Knapík) 567

13. Odvrácená strana dětství a mládí 571

(F. Henschel, J. Knapík, M. Franc)

Horizonty psychologie, pediatrie, defektologie a pedagogiky

(F. Henschel) 572

Kriminalita dětí a mladistvých (M. Franc) 576

Noční můra politiků: sebevražednost dětí a mladistvých

(J. Knapík) 585

Péče a vzdělávání pro tělesně, mentálně a smyslově

postižené děti (F. Henschel) 589

Sociálně postižené a romské děti (F. Henschel, M. Franc) 595

V. DĚTSTVÍ A MLÁDÍ VE VZPOMÍNKÁCH 601

14. „Jaké bylo vaše dětství?“ 50. a 60. léta ve vzpomínkách mužů a žen, kteří tehdy byli dětmi (L. Krátká) 603

Formování osobnosti dítěte 609

Nezapomenutelné chvíle dětství 628

Exkurz 7: *Vzpomínky na dětství a dospívání I–III* 636

Závěrem (J. Knapík, M. Franc) 649

*Dětství a mládí v letech 1948–1970: charakteristika
a periodizace 649*

Summary 660

Prameny a literatura 670

Seznam a zdroje vyobrazení 700

Jmenný rejstřík 711

Věcný rejstřík 718

O autorech 724